

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

ภูสิทธิ์ อุดมอนุรักษ์กุล*, จุฑาทิพย์ ถาวรรัตน์**, ระวี จุฑศฤงค์***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสาน โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดโสมสิตาราม จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์และจัดเวทีสนทนากลุ่มกับผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม จำนวน 13 คน โดยเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตารามอยู่ในระดับมาก 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตารามอยู่ในระดับปานกลาง 3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ควรจัดสถานที่ให้ถ่ายรูป และปรับปรุงภูมิทัศน์ให้นักท่องเที่ยวมานั่งพักผ่อนได้ (2) ด้านการคมนาคมขนส่ง วัดควรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำป้ายบอกทางและป้ายเตือนในจุดเสี่ยงตามเส้นทางที่เดินทางมายังวัด (3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรปรับปรุงสถานที่ให้ปลอดภัยและอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุและผู้พิการ (4) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ควรจัดกิจกรรมในวัดทุกวันสำคัญทางพุทธศาสนา และประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรับทราบ ข้อเสนอแนะในการพัฒนา ได้แก่ ผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของวัดควรร่วมกันพัฒนาวัดให้มีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และหน่วยงานภาครัฐ เอกชนควรขับเคลื่อนบูรณาการร่วมกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงพุทธ, วัดโสมสิตาราม, การพัฒนาการท่องเที่ยว

* นิสิตปริญญาโทหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนารัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์ และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: pusit.ud@ku.th, Tel. 098-257-9981

Received : July 1, 2024; Revised : September 11, 2024; Accepted : July 26, 2024

Guidelines for Buddhist Tourism Development of Khositaram Temple Sankhaburi District Chainat Province

Pusit Udomanurakkul*, Chutathip Thawornratana**, Ravee Chudasring***

Abstract

The research objectives were to 1) study the states and problems of Buddhist tourism at Khositaram Temple. 2) present guidelines for the development of Buddhist tourism at Khositaram Temple. This research was using mixed methods. The Quantitative data was collected by questionnaire involved with 400 Thai tourists who travel to Khositaram Temple. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data collected by purposive sampling, using focus group discussion with 13 key informants. Data analyze by using content analysis.

The findings indicate that; 1) the opinion level about Buddhist tourism states was at high, 2) the opinion level about Buddhist tourism problems was at moderate, and 3) guidelines for Buddhist tourism development of Khositaram Temple, include; (1) attraction: the temple should provide a place for taking photos and landscaping the for tourists, (2) transportation: the temple should work with government agencies to create road signs and warning signs at risky points along the route to temple, (3) facilities: the temple should improve their facilities for elderly and disabled people, and (4) Buddhist tourism activities: the temple should organize activities on important Buddhist day and publicize the information. Suggestions for development; stakeholders should work together to develop the temple to have more attractions for tourists, government agencies and the private sector should do integrate to develop Buddhist tourism to be more effective.

Keywords : Buddhist tourism, Khositaram temple, Tourism development

* Master's degree student, Master of Arts, Human Resource and Community Development major, Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University

** Instructor, Faculty of Education and Development Sciences Kasetsart University

*** Assistant Professor, Department of Lifelong Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University
Corresponding author, e-mail: pusit.ud@ku.th, Tel. 098-257-9981

Received : July 1, 2024; **Revised** : September 11, 2024; **Accepted** : July 26, 2024

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

วัดเป็นศูนย์รวมของมรดกวัฒนธรรมและสรรพวิชาอันหลากหลายนับตั้งแต่โบราณกาล พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้อนุรักษ์สืบสาน และใช้ประโยชน์ในการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา และกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชน ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป บทบาทของวัดและพระสงฆ์ลดลงไปจากเดิม แต่กระนั้นวัดและพระสงฆ์ก็ยังปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคม โดยบทบาทหลักของวัดก็ยังคงเป็นสถานที่พำนักของพระสงฆ์สามเณร เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียน ประพฤติปฏิบัติธรรม สืบทอดและเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอน และยังมีฐานะเป็นแหล่งประดิษฐานและรวบรวมของมรดกทางศิลปวัฒนธรรมทั้งที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ตลอดจนการเป็นศูนย์กลางในการประกอบประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้น วัดจึงมีบทบาทอีกอย่างหนึ่งคือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นอีกบทบาทหนึ่งของวัดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (จุฑาภรณ์ หินซุย และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์, 2557) การท่องเที่ยวเชิงพุทธ นับเป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่หันมาเดินทางไปวัด เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา นักท่องเที่ยวทุกวัยใช้เวลาในวันหยุด โดยเฉพาะช่วงวันสำคัญทางศาสนาจะมีการถือศีลปฏิบัติธรรม (กฤษณา รักษาโฉม และคณะ, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุริยา มะสันเทียะ (2562) ที่พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นแรงจูงใจทางด้านศาสนา โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยว ได้แก่ การได้มีโอกาสไปร่วมแสวงบุญ การเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา ช่วยให้เกิดความสุขทางใจ ซึ่งพบกิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรมการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา 2) กิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ 3) กิจกรรมการปฏิบัติธรรม 4) กิจกรรมการสืบทอดพระพุทธศาสนา 5) กิจกรรมการเป็นที่พึ่งทางใจ และ 6) กิจกรรมการเข้าวัดอุ้มบาตร ด้วยเหตุที่ได้กล่าวมานี้ จึงเกิดแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงพุทธขึ้น โดยกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2557) มีแนวคิดจัดทำโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว ภายใต้โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน เพื่อเป็นเส้นทางท่องเที่ยวแสวงบุญที่เป็นต้นแบบเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวไปทุกภูมิภาคทั่วประเทศ เชื่อมโยงความสัมพันธ์กับพุทธศาสนา โดยให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่จะทำให้ให้นักท่องเที่ยวได้ซึมซับเอาคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมอันดีของวิถีชีวิตแบบไทยไปสู่การยกระดับสังคมที่มีคุณภาพ เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงพุทธมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกถึงความรับผิดชอบดูแลและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวเองก็จะมีจิตผูกพันกับศาสนา ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัด พบว่า นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาในเทศกาลและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจะมุ่งเน้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเจริญจิต ทำให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่นอกจากจะได้รับความเพลิดเพลินกับภูมิทัศน์จากวัดที่เป็นแหล่งเอื้อต่อการท่องเที่ยวแล้ว ยังได้ตระหนักถึงการเรียนรู้และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นนั้น ๆ อีกด้วย (อารีย์ นัยพินิจ และคณะ, 2556)

วัดโฆสิตาราม เป็นวัดหนึ่งในจังหวัดชัยนาทที่ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความศักยภาพด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเมื่อเปรียบเทียบกับวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง เนื่องจากนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวที่วัดเป็นจำนวนมากเป็นประจำทุกวัน เพื่อสักการะหลวงพ่อกวย ชุตินธโร พระเกจิอาจารย์ผู้เรืองวิทยาคม รุ่งเกาอีกรูปหนึ่งของจังหวัดชัยนาทที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วภาคกลาง โดยวัดอุ้มบาตรของหลวงพ่อกวยเป็นที่ทราบกันดีในหมู่นักศึกษาและผู้ที่ศรัทธาว่าเป็นพระของดิมิพุทธคุณสูง และมีราคาค่านิยมสูงในวงการพระเครื่อง และวัดยังเปิดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ากราบไหว้สรีระสังขารของหลวงพ่อกวยที่อยู่ในโลงแก้ว โดยสามารถเดินลอดโลงแก้วเพื่อความเป็นสิริมงคล และยังมีกิจกรรมอื่น ๆ (พระมุนินทร์ มุนินโร กองจันทร์ดี,

2561) จากกิจกรรมของทางวัดที่กล่าวข้างต้น ทำให้มีนักท่องเที่ยวมีความสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงพุทธยังวัดโสมสิตารามจำนวนมาก และชุมชนโดยรอบวัดมีการเข้ามาตั้งตลาดและร่วมส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนตามศักยภาพที่ทำได้ โดยที่การท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญที่มีมิติของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในลักษณะส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีจิตผูกพันกับศาสนาในรูปแบบการพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาชุมชนที่สนับสนุนการท่องเที่ยว ทั้งยังเป็นการสืบสานศาสนาและศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม อำเภอสรคบุรี จังหวัดชัยนาท เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวทางที่ศึกษาไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นได้ต่อไป

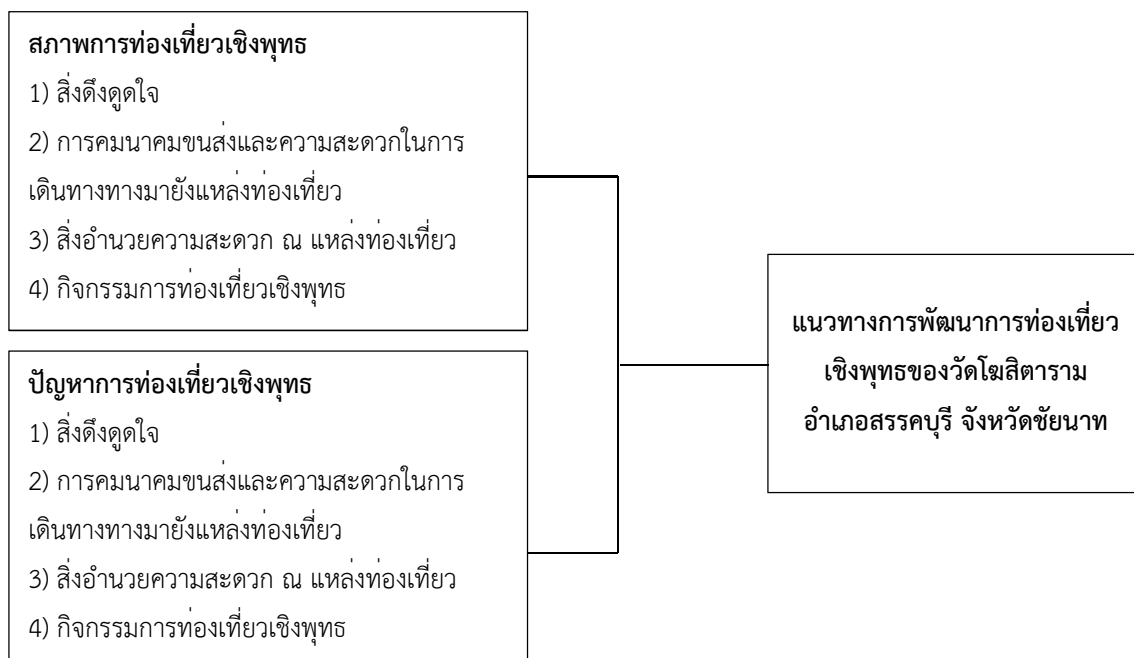
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม อำเภอสรคบุรี จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม อำเภอสรคบุรี จังหวัดชัยนาท

ชัยนาท

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงพุทธ จากการประยุกต์ใช้แนวคิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวของกรมการศาสนา (2557) และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed method) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม จังหวัดชัยนาท โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังวัดโสมสิตาราม จังหวัดชัยนาท เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการคำนวณจากสูตรการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ทราบจำนวนประชากรของ คอคแรน (Cochran, 1977) จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับวัดในวัดโสมสิตาราม จำนวน 3 คน พระสงฆ์ของวัดโสมสิตาราม จำนวน 3 รูป แม่ค้า-พ่อค้าที่ขายของหน้าวัดโสมสิตาราม จำนวน 3 คน ผู้ที่มาท่องเที่ยวอย่างน้อย 5 ครั้ง จำนวน 3 คน ที่ได้มาจากการสอบถามจำนวนครั้งที่เคยมา และตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในท้องถิ่น 1 คน รวมทั้งหมด 13 คน

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลโดยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทราบ การบันทึกข้อมูลจะใช้รหัสแทนชื่อโดยข้อมูลจะเก็บเป็นความลับใช้เฉพาะในการวิจัยเท่านั้น และการนำเสนอข้อมูลจะรายงานเป็นภาพรวมเพื่อใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสามารถที่จะปฏิเสธหรือยินยอมเข้าร่วมการวิจัยได้โดยความสมัครใจและสามารถถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลา

การพัฒนาเครื่องมือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม จังหวัดชัยนาท โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ระดับรายได้ ต่อเดือน ภูมิสำเนาและความตั้งใจเดินทางท่องเที่ยวเชิงพุทธ เป็นคำถามปลายปิดแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 สภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจ 2) การคมนาคมขนส่งและความสะดวกในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว 3) สิ่งอำนวยความสะดวก ณ แหล่งท่องเที่ยว และ 4) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เป็นคำถามปลายปิดมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Likert scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจ 2) การคมนาคมขนส่งและความสะดวกในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว 3) สิ่งอำนวยความสะดวก ณ แหล่งท่องเที่ยว และ 4) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เป็นคำถามปลายปิดมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Likert scale) 5 ระดับ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) สำหรับหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม จังหวัดชัยนาท ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นจากข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยเชิงปริมาณ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Validity) โดยข้อรายการในแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวที่วัดโสมสิตารามที่เป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน แล้วใช้สูตรคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.73

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

1.2 ผู้วิจัยประสานเจ้าอาวาสวัดโสมสิตาราม จังหวัดชัยนาท เพื่อประสานงานนัดหมายเรื่องเวลาและสถานที่ในการรวบรวมข้อมูล

1.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเองและรวบรวมข้อมูลเมื่อตอบเสร็จโดยให้เวลาในการตอบแบบสอบถาม 5-10 นาที ซึ่งการเก็บข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลประมาณ 4 สัปดาห์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 กำหนดบุคลากรในการจัดการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย (1) ผู้ดำเนินการ เป็นผู้นำการสนทนาให้เป็นไปตามประเด็นที่ตั้งไว้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน

2.2 การจัดเตรียมอุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง โดยผู้วิจัยทำการบันทึกเสียงตลอดที่ทำการสนทนากลุ่ม เพื่อช่วยให้เก็บข้อมูลรายละเอียดของการสนทนา

2.3 กำหนดสถานที่ ผู้วิจัยเลือกสถานที่ที่ผู้เข้าร่วมทุกคนรู้จัก อยู่ในระดับความเป็นส่วนตัว มีความเงียบ ไม่มีเสียงรบกวน มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และไม่ถูกรบกวนจากสิ่งต่าง ๆ รอบข้างมากนัก เพื่อที่จะได้ไม่มีผลกระทบกับการสนทนากลุ่มและได้ข้อมูลที่ครบถ้วนตามต้องการ

2.4 กำหนดระยะเวลาในการสนทนากลุ่ม ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ผู้เข้าร่วมจะไม่เหนื่อยล้าเกินไปและไม่รู้สึกนานจนเกินไป และเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครบถ้วน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสรุปผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ และร้อยละ

1.2 วิเคราะห์สภาพของการท่องเที่ยวเชิงพุทธและปัญหาของการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม จากแบบสอบถาม โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สรุปและนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 คน มีผลการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.50 มีอายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.75 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 32.50 มีรายได้ 15,001-25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 64.25 และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 59.75 จุดประสงค์การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเป็นที่พึงทางใจ คิดเป็นร้อยละ 52.25 จำนวนครั้งในการเดินทางมาท่องเที่ยว 1-2 ครั้งต่อปี การมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาพร้อมกับครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 65.25 และการเดินทางมาท่องเที่ยวโดยรถส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 91.50

2. สภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท โดยวิเคราะห์จำนวนค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท (n=400)

สภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธ	M	SD	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ	4.03	0.42	มาก
2. ด้านการคมนาคมขนส่ง	3.60	0.49	มาก
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.58	0.54	มาก
4. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ	3.50	0.75	มาก
รวม	3.68	0.42	มาก

จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.68$ $SD = 0.42$) เมื่อแยกพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สิ่งดึงดูดใจ ($M = 4.03$ $SD = 0.42$) พบว่า การจัดพื้นที่บริเวณวัดมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย รองลงมา คือ การคมนาคมขนส่ง ($M = 3.60$ $SD = 0.49$) สิ่งอำนวยความสะดวก ($M = 3.58$ $SD = 0.54$) พบว่า การเดินทางมายังวัดมีความสะดวก และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ($M = 3.50$ $SD = 0.75$) พบว่า การจัดกิจกรรมบูชาวัตถุมงคล พิธีพุทธาภิเษกรูปถ่าย หลวงพ่อกวย สร้างความประทับใจและเลื่อมใสศรัทธา ตามลำดับ

3. ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท โดยวิเคราะห์จำนวนค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม อำเภอสรคบุรี จังหวัดชัยนาท (n=400)

ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ	M	SD	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ	3.73	0.40	มาก
2. ด้านการคมนาคมขนส่ง	2.37	0.80	น้อย
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.40	0.48	ปานกลาง
4. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ	3.53	0.48	มาก
รวม	3.26	0.33	ปานกลาง

จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม อำเภอสรคบุรี จังหวัดชัยนาท พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.26$ $SD = 0.33$) เมื่อแยกพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจอยู่ในระดับมาก ($M = 3.73$ $SD = 0.40$) พบว่า วัดยังขาดกิจกรรมในการดึงดูดนักท่องเที่ยวในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ อยู่ในระดับมาก ($M = 3.53$ $SD = 0.48$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.40$ $SD = 0.48$) พบว่า วัดยังขาดการเข้าถึงเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตในการสื่อสาร และด้านการคมนาคมขนส่งอยู่ในระดับน้อย ($M = 2.37$ $SD = 0.80$) พบว่า การเดินทางมายังวัด มีเส้นทางคมนาคมที่ยังไม่สามารถสนองต่อความสะดวกของนักท่องเที่ยวได้ ตามลำดับ

4. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม อำเภอสรคบุรี ประกอบด้วย

1) แนวทางด้านสิ่งดึงดูดใจ 2) แนวทางด้านการคมนาคมขนส่งและความสะดวกในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว 3) แนวทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ณ แหล่งท่องเที่ยว และ 4) แนวทางด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ผลการวิจัยเป็นดังนี้

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ ควรพัฒนาสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม 5 ด้าน ตามประเด็นที่ตั้งไว้ ประกอบด้วย

1.1 ด้านสิ่งแวดล้อมและออกแบบสถาปัตยกรรมของพื้นที่พักผ่อนให้มีความสวยงามมีทัศนียภาพที่สวยงามเพื่อดึงดูดใจในการมาท่องเที่ยวและก่อให้เกิดการบอกต่อทัศนียภาพที่สวยงามให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อนหรือถ่ายรูปหลังจากมาสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงการจัดทัศนียภาพพื้นที่ต้องจัดให้ปลอดภัย ปลอดภัย ไม่ล่อแหลมและมีดครีมนั้นเกินไป แต่ยังคงความสงบร่มเย็นตามหลักพุทธสถาน เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมรู้สึกสบายตาเหมาะแก่เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งมีโอกาสที่นักท่องเที่ยวจะกลับมาท่องเที่ยวซ้ำหรือบอกต่อทัศนียภาพที่สวยงาม

1.2 ด้านกิจกรรม เช่น กิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา กิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับครอบครัว กิจกรรมประเพณีศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โดยการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนโดยใช้วัดเป็นสถานที่จัดงาน ถือเป็นการสร้างเอกลักษณ์ให้ชุมชนด้วย จัดกิจกรรมด้านการศึกษาให้ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้และศึกษาหลักธรรมทางศาสนา รวมทั้งความรู้อื่นอันเป็นประโยชน์

1.3 ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยว ผ่านการสร้างจุดเด่นในการท่องเที่ยวทั้งด้านศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนธรรม มีกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมวัดได้อย่างน่าตื่นตาตื่นใจ เช่น มีเกจดัง มีพระขลัง มีพระขลังใหญ่ มีสิ่งงูใจเลิศ และมีความบรรเจิดของแจก

1.4 ด้านการให้บริการ เจ้าหน้าที่ของทางวัด ควรแต่งกายเป็นชุดฟอร์มของทางวัดหรือแต่งกายในชุดที่สุภาพ การจัดให้มีอาสาสมัครนำเที่ยว มีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ ให้ข้อมูลข่าวสารหรือบอกเล่าถึงประวัติความเป็นมาเป็นไปของวัดและแหล่งท่องเที่ยวที่แนะนำให้มีความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว

1.5 ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ทั้งป้ายบอกทางวัดในจังหวัด และป้ายชี้แนะการปฏิบัติศาสนกิจภายในวัด รวมถึงด้านการรวบรวมข้อมูลทั้งประเภทศูนย์ข้อมูลหรือคู่มือแนะนำชมที่จะอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวควรมีเพิ่มมากขึ้น เพื่อการรวบรวมข้อมูลสร้างเรื่องราวการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโฆสิตาราม เพื่อกระตุ้นและสร้างแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยว

2. ด้านการคมนาคมขนส่งและความสะดวกในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว ควรพัฒนาด้านการคมนาคมขนส่งและความสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโฆสิตาราม แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย

2.1 ด้านป้ายบอกทาง ซึ่งสามารถพัฒนาได้ผ่านการประสานงานกับกรมทางหลวงและกรมทางหลวงชนบท เพื่อขออนุญาตจัดทำป้ายบอกทางตามเส้นทางให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาได้อย่างสะดวก รวมถึงการมีรถรับจ้างหรือรถโดยสารประจำทางอำนวยความสะดวกในการเดินทางมายังวัดสามารถเข้าถึงวัดได้ง่าย และสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจเดินทางมาวัดโดยรถประจำทาง

2.2 ด้านโครงสร้างพื้นฐานภายในวัดเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่สนใจเข้ามาเพื่อปฏิบัติธรรม ไหว้พระ สวดมนต์ และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชมสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยจัดให้มีห้องน้ำที่สะอาดเพียงพอมีทางเดินลาดชัน มีราวจับ เพื่อให้ง่ายสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้พิการ ป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในวัดให้ชัดเจนเพื่อความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

2.3 ด้านความปลอดภัย โดยร่วมกับสมาคมอาสาสมัครร่วมกตัญญูชนาท สสำรวจและกำหนดจุดเสี่ยงที่เกิดอุบัติเหตุบ่อยและจัดทำสัญญาณไฟหรือป้ายเตือนเพื่อให้ผู้ขับขี่ยานพาหนะระมัดระวังมากยิ่งขึ้น และจัดคณะกรรมการฝ่ายรักษาความปลอดภัยรวมทั้งพระภิกษุ เจ้าหน้าที่ของวัด ข้าราชการตำรวจ และประชาชนทั่วไป คอยตรวจสอบดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในวัดโฆสิตาราม รวมถึงมีการจัดระเบียบการจอดรถเพื่อความสะดวก

2.4 ด้านการประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์อิเล็กทรอนิกส์ให้ติดตามสภาพการเข้าถึงหรือเส้นทางคมนาคม ไปสู่แหล่งเที่ยวนั้น ๆ ว่ามีความสะดวกสบาย เหมาะต่อการเดินทางท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวมาสู่แหล่งท่องเที่ยว เช่น ระยะทางจากตัวเมือง ซึ่งจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น เป็นต้น

2.5 ด้านนวัตกรรมระบบสารสนเทศด้านการท่องเที่ยว มีระบบข้อมูลและการสืบค้นข้อมูลภายในสถานที่ท่องเที่ยวได้ง่าย มีการบริหารข้อมูลครบวงจร ทั้งข้อมูลการเดินทาง ข้อมูลพื้นฐานแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงพุทธ ข้อมูลการจองที่พักออนไลน์เพื่อการมาท่องเที่ยวเชิงพุทธให้สะดวกขึ้น ตลอดจนการสร้างแอปพลิเคชันให้นักท่องเที่ยวสามารถประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ณ แหล่งท่องเที่ยว ควรพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ณ แหล่งท่องเที่ยววัดโฆสิตาราม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

3.1 ด้านโครงสร้างพื้นฐานภายในวัดเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ประกอบด้วย การปรับปรุงพื้นต่างระดับให้มีทั้งรูปแบบของบันไดและทางลาด จัดห้องน้ำในวัดให้สะอาดถูกสุขลักษณะ และมีความเพียงพอต่อการรับนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุหรือผู้พิการ จัดหาที่นั่งพักผ่อนเพื่อให้เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว

3.2 ด้านอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกทั่วไป เช่น จุดบริการวีลแชร์ในส่วนของลานจอดรถ เพื่อให้ผู้สูงอายุหรือผู้พิการได้ใช้บริการ การมีจุดบริการอาหารเครื่องดื่มครีมีไอ้และเก้าอี้ให้เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนเครื่องปรับอากาศหรือพัดลมตามความเหมาะสมของสถานที่

3.3 ด้านการประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว ผ่านการจัดตั้งจุดประชาสัมพันธ์และมีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ทุกช่วงเวลาที่ยอดเปิดทำการ เพื่อช่วยให้ข้อมูลนักท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านเสียงตามสายให้นักท่องเที่ยวในวัดได้รับทราบ มีป้ายปฏิทินแสดงวัน-เวลากิจกรรม มีสื่อประชาสัมพันธ์อิเล็กทรอนิกส์ให้ติดตาม เช่น ป้ายสื่อเพจเฟซบุ๊กหรือเว็บไซต์ โดยจัดทำในรูปแบบสแกนคิวอาร์โค้ด เพื่อง่ายต่อการติดต่อ และเพื่อให้นักท่องเที่ยวทราบรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม

3.4 ด้านความปลอดภัย จัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยคอยสอดส่องดูแลความเรียบร้อยเพื่อป้องกันมิฉ้อฉล จุดปฐมพยาบาลเบื้องต้นควรมีพยาบาลวิชาชีพรองรับการให้บริการ

4. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ควรพัฒนาด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัดโฆสิตาราม แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย

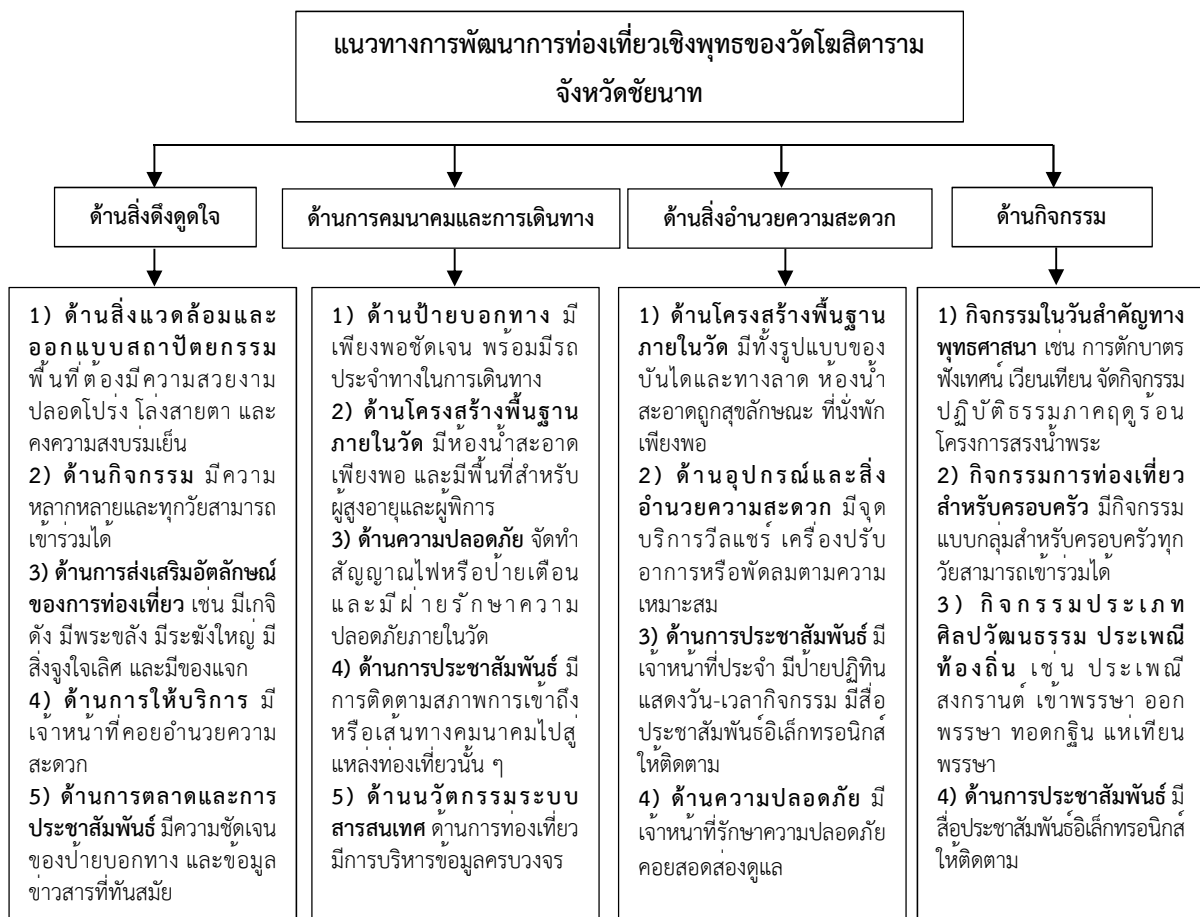
4.1 กิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา โดยกำหนดกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น การตักบาตร ฟังเทศน์ เวียนเทียน จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม ภาคฤดูร้อน โครงการสรงน้ำพระบรมสารีริกธาตุประจำปี โครงการกิจกรรมบวชภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันหยุด เป็นต้น เพื่อเป็นการสืบทอดพุทธศาสนาส่งเสริมให้เกิดความน่าเชื่อถือ ความศรัทธา และดึงดูดนักท่องเที่ยวให้รู้จักวัดโฆสิตาราม

4.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายสำหรับครอบครัวและเป็นกิจกรรมที่ทุกคนในครอบครัวสามารถทำร่วมกันได้ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวโดยจัดให้มีรูปแบบที่น่าสนใจมากขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมธรรมชาติแบบกลุ่มสำหรับครอบครัว การเดินทางเที่ยวชมแบบครอบครัว การจัดค่ายครอบครัว การจัดกิจกรรมค้างแรมและปฏิบัติธรรม การจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านประวัติความเป็นมาของวัด สร้างความประทับใจและเลื่อมใสศรัทธา เป็นต้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการจัดการการท่องเที่ยวในอนาคตได้

4.3 กิจกรรมประเพณีศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นก็สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาร่วมกิจกรรมได้ โดยกำหนดกิจกรรมในวันสำคัญทางประเพณีไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา ทอดกฐิน แห่เทียนพรรษา เป็นต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดความน่าเชื่อถือ ความศรัทธา และดึงดูดนักท่องเที่ยวให้รู้จักวัดโฆสิตาราม

4.4 ด้านการประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ อิเล็กทรอนิกส์ให้ติดตาม เช่น ป้ายสื่อเพจ เฟสบุ๊กหรือเว็บไซต์ โดยจัดทำในรูปแบบสแกนคิวอาร์โค้ด เพื่ออำนวยความสะดวก รวมถึงการถ่ายทอดให้ความรู้หลักธรรมและคำสอนหรือแชร์บทความวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการส่งเสริมศาสนาและฟื้นฟูภาพลักษณ์ของศาสนา

ดังนั้น สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม อำเภอสรคบุรี จังหวัดชัยนาท ได้ดังแผนภาพมโนทัศน์ ดังนี้

ภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโสมสิตาราม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ มีระดับความคิดเห็นมาก ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าวัดโสมสิตารามมีการดูแลบริหารจัดการให้สภาพภายในวัดมีความเหมาะสมแก่พุทธศาสนิกชนและนักท่องเที่ยวให้เข้ามาทำบุญ หรือเข้ามาท่องเที่ยวภายในวัดได้เป็นอย่างดี มีเพียงจุดบกพร่องเล็กน้อยบางจุดที่ต้องพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ อารีย์ นัยพินิจ และคณะ (2556) ที่ได้อธิบายถึงองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ต้องประกอบด้วย 1) องค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ คือ มีศาสนสถาน การมีชื่อเสียงของพระ

เกจิอาจารย์ซึ่งของวัดโฆสิตารามคือ "หลวงพ่อกวย ชุตินธโร" วัดให้ความรู้สึทางจิตใจในด้านบวกเช่น ความสงบ ความสบายใจ 2) องค์ประกอบด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวก และ 3) องค์ประกอบด้าน สิ่งอำนวยความสะดวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาณรงค์ วิจิตตธมโม (2560) ที่ศึกษาเรื่องวิเคราะห์ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุ 9 จอมในจังหวัด พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้ให้ความคิดเห็นต่อ ความพึงพอใจในการมาท่องเที่ยวพระธาตุ 9 จอม อยู่ในระดับมาก เนื่องจากเป็นศูนย์รวมแห่งความรักความ สามัคคีของคนในท้องถิ่น ควรค่าแก่การศึกษา

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโฆสิตาราม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจและด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ มีระดับความคิดเห็น มาก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีระดับความคิดเห็นปานกลาง และด้านการคมนาคมขนส่ง มีระดับความ คิดเห็นน้อย ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโฆสิตารามยังมีปัญหาอยู่บ้าง โดยเฉพาะ ด้านสิ่งดึงดูดใจที่กลุ่มตัวอย่างได้ให้ความเห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุดคือ วัดยังขาดกิจกรรมในการ ดึงดูดในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ขาดเสน่ห์ และสิ่งน่าสนใจ ขาดการพัฒนาภาพถ่าย ภาพ จุดเก็บภาพ ประทับใจของสถานที่ท่องเที่ยว อีกทั้งยังขาดเอกลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นของพื้นที่หรือของจังหวัดชัยนาท ส่วนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีปัญหาการเดินทางมายังวัด มีเส้นทางคมนาคมที่ยังไม่สามารถ สนองต่อความสะดวกของนักท่องเที่ยวได้ การสัญจรในเขตชุมชนรอบวัดหรือหน้าวัด มีความเสี่ยงต่อความ ปลอดภัยหรือการเกิดอุบัติเหตุ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกคือ ขาดการเข้าถึงเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตในการ สื่อสาร ขาดการจัดอาสาสมัครนำเที่ยวและอำนวยความสะดวกภายในวัด ไม่มีการให้ข้อมูล แนะนำ และ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธพบว่า กิจกรรมที่จัดภายในวัดยังมีน้อยและไม่หลากหลาย และขาดการ ปลุกฝังจริยธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาณรงค์ วิจิตตธมโม (2560) ที่ศึกษาเรื่องวิเคราะห์การ จัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุ 9 จอมในจังหวัด พบว่าพระธาตุ 9 จอม มีข้อด้อยคือ ขาด การบูรณาการการทำงานร่วมกับชุมชน ภาครัฐ เอกชน ในจัดทำแผนการจัดการและพัฒนาพื้นที่ให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ชุมชน ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น อาจไม่เท่าทันต่อ สถานการณ์การท่องเที่ยวหรือไม่สอดคล้องกับนโยบายการท่องเที่ยวของทางภาครัฐ ทำให้ขาดประสิทธิภาพ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอันจะอำนวยประโยชน์มาสู่ประชาชนในท้องถิ่น สังคม ประเทศชาติ

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโฆสิตาราม จังหวัดชัยนาท พบว่า ด้านสิ่งดึงดูด ใจ วัดควรจัดสถานที่ให้ถ่ายรูป และปรับปรุงภูมิทัศน์ให้นักท่องเที่ยวมานั่งพักผ่อนได้ ด้านการคมนาคม ขนส่ง วัดควรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำป้ายบอกทางและป้ายเตือนในจุดเสี่ยงตามเส้นทางที่ เดินทางมายังวัด ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก วัดควรปรับปรุงสถานที่ให้ปลอดภัยและอำนวยความสะดวก ให้กับผู้สูงอายุหรือผู้พิการ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ควรจัดกิจกรรมในวัดทุกวันสำคัญทางพุทธ ศาสนา และประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรับทราบ โดยแนวทางที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ข้อมูลมานั้น เป็นไปตามแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่กรมการศาสนา (2557) ได้กำหนดไว้คือ วัดต้องจัดการ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากรของวัด การจัดกิจกรรมภายในวัด จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวในวัด จัดการเรื่อง ของการโฆษณาประชาสัมพันธ์ จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานพัฒนาอื่น ๆ และจัดให้มีการ ประเมินผล ทั้งนี้เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นสภาพอันเนื่องมาจากการพิจารณาถึงความพร้อมของ สถานที่ท่องเที่ยวในมิติต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาและต่อยอดสถานที่ท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอูน) และ พระมหาเสรีชน นริสสุโร (2556) ที่

ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร พบว่า วัดแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 9 วัดในกรุงเทพมหานคร มีความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยวัดให้ความสำคัญกับคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในเชิงรูปธรรม พุทธศิลปกรรม และมีการนำความรู้ทางพระพุทธศาสนาเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว สำหรับรูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร พบว่า มี 4 รูปแบบคือ 1) รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะของการเที่ยวชมสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม และการเที่ยวชมบริเวณวัด (เชิงวัตถุธรรม) 2) รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะของการท่องเที่ยวตามเทศกาล ประเพณี และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (เชิงวัฒนธรรม) 3) รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะของการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาความรู้ (เชิงนามธรรมการเรียนรู้) และ 4) รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในเชิงลึก เช่น การฝึกสมาธิ การฟังธรรม เป็นต้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นงภาพร ทาระอาธร (2563) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า ควรส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาให้โดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมต่อการรองรับกลุ่มผู้สูงอายุ ด้านการเข้าถึง ภาครัฐและเอกชนควรให้ความร่วมมือในการพัฒนาเส้นทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้สะดวกต่อการเดินทาง ด้านที่พัก ควรปรับปรุงและพัฒนาที่พักให้เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ และด้านกิจกรรม ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดร้อยเอ็ด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโฆสิตาราม อำเภอสรนครบุรี จังหวัดชัยนาท ดังนี้

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ มีปัญหาสูงสุดผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของวัด ได้แก่ พระภิกษุ กรรมการวัด หน่วยงานราชการในพื้นที่ ควรร่วมกันพัฒนาวัดให้มีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เช่น สวนหย่อม สวนป่า จุดถ่ายรูป เป็นต้น

2. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ มีปัญหาในระดับมาก ผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของวัด ได้แก่ พระภิกษุ กรรมการวัด จึงควรให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมทางศาสนาของวัด เช่น การเปิดถวายสังฆทานในวันพระ การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดปฏิบัติธรรม เป็นต้น และควรประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัดให้ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวได้ทราบและมาเข้าร่วม

3. กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบริการจ้างหรือรถโดยสารประจำทางอำนวยความสะดวกในการเดินทางมายังวัด อยู่ในระดับน้อยที่สุด หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนเส้นทางรถโดยสารประจำทาง เช่น จังหวัดชัยนาท หรือสำนักงานขนส่ง เป็นต้น จึงควรจัดทำการศึกษาความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการวางแผนเส้นทางเดินรถประจำทาง หากพบความต้องการใช้บริการควรจัดสรรให้มีรถประจำทางวิ่งรับผู้โดยสารระหว่างจังหวัดชัยนาท อำเภอและวัดโฆสิตาราม

4. จากผลการวิจัยที่ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโฆสิตาราม อำเภอสรนครบุรี จังหวัดชัยนาท หน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนควรขับเคลื่อน บูรณาการ ปรับใช้ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้มีประสิทธิภาพต่อไป และควรมีการจัดวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาที่ประชาชนสามารถ

ใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้และศึกษาหลักธรรมทางศาสนา รวมทั้งความรู้อื่นอันเป็นประโยชน์ นอกจากนี้ควรเสริมสร้างความรู้แก่ประชาชนให้มีความเข้าใจและยึดมั่นศรัทธาในหลักธรรมทางศาสนา เพื่อเป็นแนวทางให้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัย โดยการกำหนดให้สภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นตัวแปรอิสระ และกำหนดตัวแปรตาม เช่น การมาท่องเที่ยวซ้ำ ความพึงพอใจ เป็นต้น เพื่อให้เกิดงานวิจัยเชิงพยากรณ์ และนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาทำบุญยังวัดโสมสitarามมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาความต้องการการพัฒนาของนักท่องเที่ยวโดยตรง เพื่อนำข้อมูลที่ได้เสนอต่อกรรมการบริหารวัด เจ้าอาวาส และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดให้ตรงตามความต้องการ
3. ควรมีการเปลี่ยนพื้นที่ในการศึกษา โดยอาจเลือกไปศึกษาวัดที่มีชื่อเสียงในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเปรียบเทียบกับบริบทการสร้างเอกลักษณ์การท่องเที่ยวของวัดในเชิงพื้นที่
4. ควรมีการศึกษาในเชิงถอดบทเรียนวัดพัฒนาตัวอย่างด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาวัดอื่น ๆ ที่มีบริบทความพร้อมหรือข้อได้เปรียบใกล้เคียงกัน

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. 2557. (2557, 30 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 131 ตอนที่ 89 ก. หน้า 31-35.
- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี 2557. กรมการศาสนา.
- กฤษณา รักษาโณม, แมชีกฤษณา รักษาโณม, นัชชา ทากุดเรือ, และปวิฐติ ภิญโญสินวัฒน์. (2560). รูปแบบและกระบวนการสร้างจิตสาธารณะเพื่อการจัดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน. วารสารวิชาการ มจร.บุรีรัมย์, 9(2), 83-97.
- จุฑาภรณ์ หินชุย และ สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2557). แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา วัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จันทบุรีร้อยเอ็ด. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทย นานาชาติ, 10(1), 50-58.
- นภาพร ทาระอาธร. (2563). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระมหาณรงค์ วิจิตตธมโม. (2560). วิเคราะห์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุ ๙ จอม ในจังหวัดเชียงราย. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอู่่น) และ พระมหาเสรีชน นริสโร. (2556). การพัฒนารูปแบบ และ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

พระมหาสุริยา มะสันเทียะ. (2562). ประสิทธิภาพของกลยุทธ์การตลาดที่มีผลต่อการส่งเสริมคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร. วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ บุรพาปริทัศน์, 10(1), 31-43.

พระมนินทร์ มุนินโร (กองจันท์ดี). (2561). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อารีย์ นัยพินิจ, ฐิรัชญา มณีเนตร, ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, และภัทรพงษ์ เกริกสกุล. (2556). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 5(1), 31-32.

Cochran, W.G. (1977). *Sampling techniques*. John Wiley & Sons.

